

Η βιβλιοθήκη των εκπλήξεων

Εδώ και αρκετά χρόνια μια ομάδα από αρχαιολόγους και αρχιτέκτονες της Εφορείας Ακροπόλεως εργάζεται για την αποκατάσταση της αρχαίας Βιβλιοθήκης του Αδριανού, που ένα τμήμα της προσόψεώς της στέκεται ακόμη όρθιο στην οδό Άρεως στο Μοναστηράκι... Αυτή την παλαιά "είδηση" την αλιεύσαμε στο άρθρο της Χαράς Κιοσσέ "Η βιβλιοθήκη των εκπλήξεων" (Το Βήμα, 19/4/92). Ιδού και μερικά άλλα ενδιαφέροντα - με την ευκαιρία, δηλαδή: Η πρώτη βιβλιοθήκη πέρασε στο Δήμο και εξακολούθησε να εμπλουτίζεται από τους Αθηναίους. Όταν όμως στις αρχές του 5ου π.χ. αι. η Αθήνα κατακτήθηκε από τους Πέρσες, εκείνοι πήραν τα βιβλία και τα μετέφεραν στην Περσέπολη, όπου τα ανεζήτησαν αργότερα οι διάδοχοι του Μ. Αλεξάνδρου και τα έστειλαν πίσω στην Αθήνα.

Η ιστορία αυτή για την πρώτη βιβλιοθήκη της Αθήνας "παραείναι ωραία για να είναι αληθινή" είχε πει ο Homer Thompson, ο αμερικανός αρχαιολόγος που από το 1931 εργάστηκε στην ανασκαφή της Αρχαίας Αγοράς της Αθήνας. Γι' αυτό, το πιθανότερο είναι να είχε δημιουργήσει κάποια μικρή συλλογή βιβλίων ο Πεισίστρατος και να επέτρεπε σε όσους Αθηναίους ενδιαφέρονταν, να τη συμβουλευόνται. Πόσοι όμως Αθηναίοι θα ήταν σε θέση να διαβάζουν βιβλία στον 6ο αιώνα; Αν όμως αμφισβητείται η ύπαρξη βιβλιοθηκών στην Αθήνα του 6ου αι., εκατό χρόνια αργότερα τα πράγματα αλλάζουν. Λέγεται πως ο Ευριπίδης είχε μια μεγάλη βιβλιοθήκη, από τις γνωστότερες στον αρχαίο κόσμο.

Για τα μέσα του 4ου αι. ξέρουμε ότι ο Αριστοτέλης, όταν εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και ίδρυσε το περίφημο Λύκειό του στο λόφο του Λυκείου Απόλλωνος, κάπου ανάμεσα στη σημερινή πλατεία Συντάγματος και τον Εθνικό Κήπο, είχε εκεί και μια μεγάλη βιβλιοθήκη. Ωστόσο, οι βιβλιοθήκες δεν έχουν αποκτήσει ακόμη τη μορφή μιας μεγάλης δημόσιας βιβλιοθήκης όπως ήταν της Αλεξανδρείας ή της Περγάμου, ή οι μεγάλες βιβλιοθήκες των Ρωμαίων.

Από την αρχαία Αθήνα έφτασαν ως τις μέρες μας τα υπολείμματα δύο βιβλιοθηκών που και οι δύο έγιναν στα ρωμαϊκά χρόνια. Η μία είναι του Φλάβιου Πανταίνου, που έχει εντοπισθεί κοντά στη Στοά του Αττάλου στην Αρχαία Αγορά. Ήταν ένα κάθε άλλο παρά επιβλητικό κτίριο, που ανηγέρθη στα 100 μ.χ. περίπου. Η άλλη βιβλιοθήκη είναι του Αδριανού, την οποία έκτισε ο ελληνολάτρης αυτοκράτορας στον 2ο μ.χ. αιώνα και ένα τμήμα της προσόψεώς της στην οδό Άρεως σώζεται ακόμη στο Μοναστηράκι...